

Berså dukade 1960-talet - och fortsätter än

Kristianstadsbladet

Torsdag 15 oktober 2020. Vecka: 42

Pris: 25 kronor. Tidningen i Skånes huvudstad. Kristianstadsbladet.se

+11°C

Östra Göinge. För första gången på ett halvsekel går det att sova över på anrika Broby Gästis.

Sidan A13

FREDRIKS FLYGANDE FILMER

- Himmelska vyer
- Lagring i molnet
- Luftfaktura möjlig

FOTOGRAF FREDRIK

Genvägen 18, Kristianstad
044-109000 • www.fotograf-fredrik.se

Malmsten hävdar att kommunen mörkar om badhusutredningen

Kommunen står fast vid ett nej till extern utredning av inköpen till nya badhuset som Malmsten AB har krävt. Företagets vd hävdar att kommunen har något de vill mörka. **Nyheter Sidan A4**

"Vi förstår att såväl tjänstemän som ledande politiker på Kristianstads kommun vill begrava de flagranta felaktigheter som gjorts."

Marcus Malmsten, vd på Malmsten AB

FOTO: TOMMY SVENSSON

Tempotorget. Efter många turer – klartecken för rivning

KRISTIANSTAD / SIDAN A5

Arbetet och ombyggnationen kommer delas in i fyra etapper där den första etappen med bostäder beräknas vara klar hösten 2022.

Sverigedemokrat om förstelärare: "Det är lätt att man blir lite lat"

KRISTIANSTAD
Uttalandet under kommunfullmäktige väckte ilska reaktioner.
SIDAN A5

"Folk vill komma när de har tid och träna själva. Det har blivit mer individanpassat."

Camilla Leo Malmberg på 10-årsfirande Göinge Träningscenter.
SIDAN A12

Skolbarn hittade katten Smulan övergiven i en papplåda

KRISTIANSTAD
Enligt Kattkommando Syd är det inte ovanligt att katter överges på detta sättet.
SIDAN A20

Yrkar på minst tre års fängelse för handel med amfetamin

KRISTIANSTAD
Det kan bli långa fängelsestraff för åtalade i fall med upphittat kilo amfetamin.
SIDAN A6

Akut avloppsras gör att korsning i Bromölla stängs av i flera dagar

BROMÖLLA
Vid en rutinkontroll upptäcktes det att röret var sönderfrätt.
SIDAN A10

7 1388142502501

"Det var ett decennium då Stig Lindberg formgav flera serviser för Gustavsberg där Berså var en av de mest framträdande", säger konstvetaren Marika Bogren, till vardags chef för samlingar och kulturmiljö på Gotlands museum, om 1960-talet.

FOTO: JANERIK HENRIKSSON

BOSTAD

Berså är en älskad servis vars mönster många har en relation till. Men när den lanserades 1960 möttes den av tveksamhet. Inte minst av mönstermålaren själv.

Berså dukade 1960-talet – och fortsätter än

De gröna bladen lyser mot porslinsens vita botten. Varje rundat löv är sammanbundet av en svart stjälk som mynnar ut i bladnerv.

Det stiliserade motivet väcker minnen till liv – det räcker med en skymt för att återuppleva smaken av farmors kalops med inlagd gurka. Men det attraherar

även en yngre generation som saknar den nostalgiska kopplingen, något som brukar känneteckna en designklassiker.

Det lekfulla och direkta uttrycket symboliserar mycket av 1960-talets framtidstro, enligt konstvetaren Marika Bogren, chef för samlingar och kulturmiljö på Gotlands museum.

Hon har ett förflutet som intendent på Nationalmuseum och har också arbetat med samlingarna på Gustavsbergs porslinsmuseum.

– Det var ett decennium då Stig Lindberg formgav flera serviser för Gustavsberg där Berså var en av de mest framträdande. Men det var faktiskt inte Stig

Lindberg som ritade själva mönstret. Det gjorde hans assistent Krister Karlmark, säger hon.

Formgivaren Krister Karlmark, senare professor på Konstfack, är i dag 83 år gammal. Han minns uppdraget med blandade känslor.

– Jag har aldrig riktigt

tyckt om det där mönstret, säger han.

Uppdraget var ett bland många och ordern enkel: – Jag skulle presentera tre–fyra förslag på en dekor i "Stig Lindbergs anda". Jag minns processen som ett kollektivt lagarbete – vi jobbade så på den tiden. Gemenskapen på Gustavsberg var fin och jag trivdes bra, säger han.

Krister Karlmark kände aldrig att han hade skapat något märkvärdigt eller tidlöst mönster.

– Nej, det var Stig Lindberg som valde och färgsatte just det där. Jag hade ingen speciell känsla för det. För mig framstod det inte som något särskilt viktigt.

Men Bersåservisen blev omätligt populär. När den lanserades 1960 stod Stig Lindberg på sin absoluta

topp. Han hade tagit över ett decennium tidigare som konstnärlig ledare efter Wilhelm Kåge, och var superhet som konstnär, innovatör och trendsättare. Han gillade att stå i centrum, att bli intervjuad och bjöd ofta in journalister till sitt hem.

– Han var en lika skicklig marknadsförare som konstnär, säger Marika Bogren. Det var också ett sätt att säkra anställningar och fabriken framtid.

Själva servisen som mönstret är tryckt på är Stig Lindbergs verk. Modellen LL, med stapelbara tallrikar, fat, skålar och karotter i fyra olika storlekar, är sinnebilden för funktionalismen och finns i många hem runt om i Sverige.

– Att den blev så spridd beror mycket på att servisen

Fakta Berså

Lanserades 1960 och tillverkades till 1974. 2005 tog Gustavsbergs porslinsfabrik upp den i produktion igen. Då utökade man med föremål som inte var formgivna av Stig Lindberg.

Det finns ett sug efter de nya delarna, trots att priserna är förhållandevis höga. En tekopp, till exempel, kostar mellan 500 och 800 kronor beroende på modell. Begagnatvärdet är också högt. En tallrik, beroende på skick och storlek, kostar ungefär mellan 200 till 450 kronor.

Te- och kaffekannorna är dyrast och kan kosta från 2 500 kronor och uppåt.

Källor: Gustavsbergs porslinsfabrik, Gustavsbergs porslinsmuseum och tidsningen Scandinavian Retro.

Gustavsberg under 1960-talet

- Storskalighet och rationell fabriksdrift styrde formgivningen på Gustavsbergs porslinsfabrik.

- Formgivningen ansågs vara resultatet av ett lagarbete och inte av en individuell konstnärlig insats, även om vissa formgivare kunde lanseras som affischnamn.

- Funktion i kombination med estetik var målet. Man strävade efter att göra produkter praktiska, bekväma, hygieniska, säkra, lätthanvända och ergonomiska.

Källa: "Stig Lindberg" – en utställningskatalog som gavs ut av Nationalmuseum 2006–2007.

"Berså är själva sinnebilderna för 1960-talets framtidstro", säger Marika Bogren.

Krister Karlmark skapade mönstret som sedan färgsattes och blev Berså.

Det var ett decennium då Stig Lindberg formgav flera serviser för Gustavsberg där Berså var en av de mest framträdande. Men det var faktiskt inte Stig Lindberg som ritade själva mönstret. Det gjorde hans assistent Krister Karlmark.

Marika Bogren

Berså producerades först mellan åren 1960 och 1974 och nyttillverkas sedan 2005. Alla delar är sedan 2008 i benporslin.

gick att köpa via Kooperativa Förbundet, KF, och fanns på alla Domus-varuhus, säger Marika Bogren.

Den marknadsfördes hårt som en prisvärd servis i gränslandet mellan lite bättre vardags- och finporslin.

En annan orsak till försäljningsframgångarna var att den tillverkades i stora upplagor. Man använde en effektiv teknik, så kallad kromotryck, för att applicera mönstret på föremålen. De karaktäristiska bladen präglades på färdigtryckta remсор, som sedan valsades och brändes fast på porslinet.

– Tekniken med tryckark gjorde att servisen gick att producera förhållandevis billigt i fabriken.

Metoden fungerar bra på fyrkantiga och platta saker. Men det blir knepigare att

få till snitsen på skålar och kannor. Det löste man genom att trycka bladen i tre olika storlekar.

– Tittar man noga på sådana ser man att bladen längst ned är lite mindre, säger Marika.

De små skålade kaffekopparna tillverkades i benporslin. Tallrikarna i flintgods.

– Tidiga föremål kan vara något blekta i färgen eftersom de inte tålde maskindisk. Det åtgärdades under senare delen av 1960-talet och servisen fick VDN-märkning.

Det innebär att flintgodset har en tålighet mot sprickor, mat och maskindisk i upp till 75 grader. Ofta beror det på om dekorfärgen ligger under eller ovanpå glasyren.

Stig Lindberg hade inget

emot att vara kommersiell. Tvärtom. Han var präglad av funktionalismen och ville föra in konsten i människors liv via vardagsföremålen. Det fanns en optimism, framtidstro och en folkbildande ambition under den här tiden, som även genomsyrade formgivningen av bruksföremål. Eller som han själv uttryckte det i en intervju i tidskriften Hem på landet 1952: "Konst är inte bara blyerts, oljefärg och marmor; nej konst, finner man – eller bör man finna – även i en sådan vacker vardagsvara som en enkel kaffekopp".

Precis som Berså, som kan fortsätta att lysa upp vardagen i säkert 60 år till. Minst. (TT)

Lisa Wallström
Text

Fakta Stig Lindberg

- Född 1916, död 1982.

- Flyttade 1935 från Umeå till Stockholm och började på Tekniska skolan, nuvarande Konstfack.

- År 1937 började han på Gustavsberg porslinsfabrik som assistent till Wilhelm Käge och 1949 tog han över som konstnärlig ledare.

- Servisen Berså lanserades 1960. Mönstret ritades av Krister Karlmark.

Källa: "Stora boken om Stig Lindberg: porslin, keramik, industridesign, textil" av Magnus Palm med flera (Egmont: Kärnan).

